

דפ רשד

בין הדף היומי ופרשת השבוע

מאן מלכי? - רבנן

השבוע בפרשת 'שופטים' אנו קוראים "כי-תצור אל-עיר ימים רבים להלחם עליה לתפשה, לא-תשחית את-עצה לנדח עליו גרזן--כי ממנו תאכל, ואתו לא תכרת כי האדם עץ השדה, לבא מפניך במצור רק עץ אשור-תדע, כי-לא-עץ מאכל הוא--אתו תשחית, וכרת..." (דברים כ, ט)

וידועה שאלת הגמרא בתענית דף ז' עמוד א': "וכי האדם עץ השדה? – אלא מתרצת הגמרא משום שכתוב בפסוק, כי ממנו תאכל ואתו לא תכרות, והכתוב אח"כ לגבי עץ סרק אומר אותו תשחית וכרת, הכיצד? אלא אם תלמיד חכם הגון הוא ממנו תאכל ואתו לא תכרות ואם לאו – אותו תשחית וכרת.

עד כאן הגמרא בתענית. אמנם מצאה הגמרא פרט אחד של ת"ח המבטא קשר של עץ ושדה וכו' כלעיל, אך איך זה מבטא את האדם סמל האנושות כולה לעץ?

מסביר האדמו"ר הזקן בתורה אור וכן הובא בקונטרס חנוך לנוער של האדמו"ר הרשב"ב שבאדם עצמו כלולים ארבע מרכיבי הטבע; דומם, צומח וחי וכמובן מדבר שהיא מעלת האדם עצמו. דומם כנגד המחשבה והדיבור. ברמז, המילה דום הינה ר"ת של דיבור ומחשבה. צומח, זה כנגד המידות שצומחות מקטנות לגדלות. וחי זה חכמה על שם שהחכמה מחיה. עוד ידוע כי יתרונו של האדם שהוא בעל שכל. לפי זה אפשר להסביר את שאלת הגמרא וכי האדם עץ השדה? האם תכלית האדם היא מדותיו המשולות לצומח שבו? הלא מידות של אדם הם אינן מתועלות כראוי יכולות להיות הרסניות? - מתרצת הגמרא עץ סרק זה מדות לבד, בלי השלטת השכל על המידות חסר בשלימות האדם ובתועלתו כאותו העץ שלא נותן פירות, אך מי שמשליט את השכל על המידות כאותו ת"ח זה תכלית האדם – שליטה על המידות וממילא יש פירות.

השבוע במסגרת הדף היומי קיימת התייחסות דומה לתלמידי חכמים. אומרת הגמרא בדף יז. : "א"ר יוחנן מאי דכתיב (מלאכי ב-ז) 'כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו כי מלאך ה' צבאות הוא' אם דומה הרב למלאך ה' יבקשו תורה מפיו ואם לאו אל יבקשו תורה מפיו" מה פשר דימיון הרב למלאך? – ידוע שהתורה לא ניתנה למלאכים. והאדם הנקרא 'מהלך' על אף החיסרון ביכולתו ח"ו להידרדר, מה רבה מעלתו כשמנצל יכולת זו להתקדמות ולהתעלות והיא רבה לאין שיעור ממעלת המלאך הנקרא 'עומד' (שנאמר: 'ונתתי לך מהלכים בין העומדים האלה'). מלאך עושה את שליחותו נאמנה אך דורך תמיד באותו מקום, ללא יצרים, ללא ניסיונות וללא הכרת המעלה של התגברות והשתלטות עליהם?

בעש"ק שופטים עומדים אנו בג' אלול יום פטירתו של הרא"ה זצ"ל. כל ניסיון לכנות את הגדלות עלול להחטיא את מטרת הניסיון או לצמצם את גודל האישיות. הגדיל לעשות הסופר שמחה רז שקרא לספר שכתב על הרב קוק 'מלאכים כבני אדם'. ושוב עולה התהייה מה המעלה במלאכים בלי ח"ו לערער על קדושתם הבלתי מעורערת שהייתה כמובן גם מנת חלקו של הרב זצ"ל? ואולי ניתן לומר כי מעלת המלאך ככינור היא היותו, עומד. כך ת"ח ורב מעלתם בעקביותם ובעמידתם האיתנה על עקרונותיהם שבקדושה ללא כחל וסרק. כך היה הרב קוק זצ"ל איתן עקבי ובלתי מזגזג בדיעותיו, למרות הסכנות, למרות המלעיגים והמלעיזים. וזה מה שהגמרא רוצה אולי ללמד. אם הרב דומה למלאך ולא 'מתאים את עצמו' לרוח המקום ולרוח השעה ולכל מיני 'רוחות' המנשבות אלא כאותו העץ שענפיו נעים ברוח אך במהותו נשאר מחובר עמוק לשורשיו ולאדמתו אז יבקש תורה מפיהו.

בברכת המאורות אומרים אנו בהקשר למלאכים 'כולם אהובים כולם ברורים'. מה זה כולם ברורים? – הסביר אחד המספידים את הרב אלישיב זצוק"ל אשר נדמה אף הוא למלאך ה' בין יתר כינויו. שהרב אלישיב כאותו מלאך נהג בכל חייו כמי שסדר יומו וסדר שנותיו ברורים. אנו מחפשים את עצמנו ואת דרכנו פעמים רבות, לוקים במעט בלבול וחוזר חלילה. אך הרב אלישיב והרב קוק וכמוהם יתר הצדיקים במעלתם דרכם ברורה ודעתם צרופה עומדת ואיתנה. על כך זכו לתואר המלוכה. מאן מלכי? – רבנן. על שום שידעו למלוך בשכלם ובמוחם על מידותם בבחינת מלך (ר"ת : מת, לב כבוד – מלך).

עם כניסתנו לחודש אלול שנדע להמליך את שכלנו על מידתנו. נחפשה דרכנו ונשובה על ה'. ונגיע ליום הדין ניצבים כאדם הניצב וראשו למעלה מולך על כל איבריו ומידותיו, אכ"ר.